

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'ר

ערב שבת קודש
פרשת מטות מסעי
כ"ז בתמוז התשע"ז

יוצא לאור על ידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

פקודת יום

מניין הכוח להטיף מוסר?

...מה שמסיים במכתבו שלפעמים רבות נופל במחשבתו ואומר לעצמו מי הוא המטיף מוסר וכו' הנה בכלל ידוע מאמר רז"ל אלמלא עוזרו אין יכול לו, ובמילא לא הוא המטיף ולא הוא האומר מוסר אלא שמוסר דברי אמת, הלקוחים מתורת אמת, ובפרט חסיד העומד בהתקשרות לנשיאנו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר, הרי אין עליו אלא מילוי שליחות ובמילא כוח המשלח עמו, וכ"ק מו"ח אדמו"ר יש לו גענוג פלייצעם דורכפירן [=דיי והותר כתפיים רחבות לבצע את] שליחותו בכל מקום ובכל זמן על-ידי כל אדם ובלבד שיעמוד השליח בקישור עם המשלח.

(אגרות קודש כרך ו, עמ' שמט)

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ז בתמוז ה'תשע"ז - ה' במנחם-אב ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ז בתמוז	הל' מכירה פרק כח-ל.	הל' סנהדרין פרק יד.	מל"ת רנב.
ש"ק	כ"ח בתמוז	הל' זכיה ומתנה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק טו.	מ"ע רמה.
א'	כ"ט בתמוז	פרק ד-ו.	פרק טז.	מ"ע רמה.
ב'	א' במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק יז.	מ"ע רמה.
ג'	ב' במנחם-אב	פרק י-יב.	פרק יח.	מ"ע רמה.
ד'	ג' במנחם-אב	הל' שכנים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק יט.	מ"ע רלו.
ה'	ד' במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק כ.	מ"ע רלו.
ו'	ה' במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק כא.	מ"ע רלו.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', כ"ז בתמוז	3:20	4:25	4:51	5:56	9:16	12:47	1:22	7:45.2	8:12
ש"ק, כ"ח בתמוז	3:21	4:26	4:52	5:57	9:16	12:47	1:22	7:44.7	8:12
א', כ"ט בתמוז	3:23	4:26	4:52	5:57	9:16	12:47	1:22	7:44.1	8:11
ב', א' במנחם-אב	3:24	4:27	4:53	5:58	9:17	12:47	1:22	7:43.5	8:10
ג', ב' במנחם-אב	3:25	4:28	4:54	5:59	9:17	12:47	1:22	7:42.9	8:10
ד', ג' במנחם-אב	3:26	4:29	4:55	5:59	9:17	12:47	1:22	7:42.3	8:09
ה', ד' במנחם-אב	3:27	4:30	4:55	6:00	9:18	12:47	1:22	7:41.6	8:08
ו', ה' במנחם-אב	3:29	4:31	4:56	6:00	9:18	12:47	1:22	7:40.9	8:07

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ
מטות-מסעי	7:08	8:23	7:23	8:26	7:16	8:27	7:24	8:25
דברים / חזון	7:03	8:18	7:19	8:21	7:11	8:22	7:20	8:20

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי-יצחק שייקיביץ, יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, ISSN 0793-7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

"ובוודאי יפרסמו ויזרזו על דבר קיום הוראות אלה בכל מקום ומקום, בכל קצווי תבל"⁷⁰.

"וגם כאשר יבוא משיח צדקנו קודם תשעת הימים, יעשו את ה'סיומים', ויזכו להתחיל ולסיים ספרים אחרים בתורתו של משיח"⁷¹.

* בעניין סעודת בר-מצווה של גער שנכנס לעול המצוות ביום ח' במנחם-אב, השיב הרבי: "יש לברר אם יש מנהג במקום כגון-דא, ובאם לאו - יש לעשותה בזמנה, זאת אומרת ליל ח' מנחם-אב", ואם אי-אפשר - יש לעשות התועדות קטנה במשך היום (כגון אחרי תפילת שחרית, כנהוג), והתועדות גדולה אחרי תשעה באב בהקדם האפשרי.⁷²

יום שישי

ה' במנחם-אב

יום ההילולא של האריז"ל - מעורר בפשטות - שנוסף להוספה ב'משפט' ו'צדקה' בכלל, שהם בהדגשה מיוחדת אצל האריז"ל - שיוסיפו בכל הפעולות דהפצת המעיינות חוצה "זאת החכמה", וכפרט כמוסבר בתורת חסידות חב"ד⁷³.
 ל'שבת חזון' לובשים⁷⁴ בגדי שבת כרגיל⁷⁵.

(70) ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 580.

(71) משיחת ש"פ מטות, מבה"ח מנ"א תשמ"א, בסופה.

(72) אגרות-קודש חלק טו עמ' רנו. וכן במקרה נוסף שלא ניתן לעשות סעודה במוצאי היום, באג"ק ח"ו עמ' פז. כשחל במוצש"ק ליל ער"ה, מבאר שהסעודה צ"ל מיד ברגע הראשון שנכנס למצוות. מאידך בחי"א עמ' שמ כשחל בעיו"כ מציע להתחיל בחצי יום הראשון (והכוונה כנראה ביום) ולהמשיך במוצאי יוה"כ, אך ייתכן ששם לא התאפשר לקיים הסעודה בליל עיו"כ. אבל בדרך כלל, מנהגנו מובא בספר-המנהגים עמ' 75 מלקוטי-דיבורים (ח"ב דף רסח,א), שאחרי שחרית חוזר הבר-מצוה מאמר ומכבדים ב'לקח' ומשקה, ובערב (מוצאי היום) עושים את הסעודה (כפי שנהג אדמו"ר הזקן). ראה אג"ק חכ"ב עמ' כג. חכ"ג עמ' לד.

(73) 'התועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 109.

(74) לעניין רחיצה וטבילה, ראה לעיל.

(75) ספר המנהגים עמ' 46, משר"ת דברי נחמיה יו"ד סי' כז, שכן נהג אדה"ו, ושו"נ לפוסקים הדנים בעניין זה. וראה גם בהוספות לשו"ע אדה"ו, במהדורה הישנה חלק ה-ו עמ' 1846 בשולי-הגיליון [במהדורה החדשה לא מצאתי זאת, אלא ב'שער השמועה' שבסוף חלק השו"ת, סי' טו (עמ' רו). וצינו לשו"ת הרב סי' ל, שם העיר, שלפי המבואר בזה בפוסקים, אין זו 'רשות' בלבד, אלא **שאסור** ללבוש בגדי חול, מצד אבילות דפרהסיא בשבת].

שמשום-מה לא השתתף במעמד סיום כלשהו, ובלאו-הכי אוכל מאכלים המותרים רק בסעודת מצווה - יש להשמיע עבורו את הסיום ברדיו וכו', ולקשר אותו לפחות בצורה כזאת לשמחה-של-מצווה⁶¹. כמו-כן יש לשתף בזה יהודי שפוגשים ברחוב, על-ידי שיאמרו לו המאמר דסיום, אף מבלי לספר לו שזהו 'סיום'⁶².

"בקשר ל'סיומים', יש להשתדל במיוחד בעריכתם [כאמור - גם בשבתות] 'ברוב עם הדרת מלך', לאחד רבים מישראל בהשמחה לגמרה של תורה, 'אנשים ונשים (בנפרד כמובן) וטף'⁶³, "כולל גם הקטנים (לא רק קטנים בדיעות, אלא גם קטנים בשנים) שעדיין אינם שייכים להבנה והשגה, על-דרך ובדוגמת הסיום דערב-פסח, שמנהג ישראל להביא גם בכורים הקטנים"⁶⁴.

"וכן יש לעורר [במיוחד בסיומים, על אהבת ישראל⁶⁵] [על-דבר ההוספה בלימוד התורה בכלל ובנתינת הצדקה, על-פי מה שנאמר: 'ציון במשפט (=תורה) תיפדה, ושביה בצדקה'⁶⁶. ו"כשבאים לעורר על נתינת צדקה - יש להביא בפועל קופת צדקה, שאז תיכף ומיד נותנים צדקה בפועל"⁶⁷. "וגם ביום השבת-קודש - באופן המותר, באכילה ושתייה, וצדקה רוחנית"⁶⁸.

"למסור לאנ"ש שי' המתעסקים בהסיומים:

- * לסיים כל סיום בהצעה-התעוררות על דבר (להוסיף ב)נתינות לצדקה.
- * לחתום כל סיום בתיבות (עניין) דאהבת-ישראל⁶⁹.

(61) שיחות-קודש תש"מ ח"ג עמ' 672.

(62) 'התועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 96.

(63) 'התועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 108.

(64) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 719. ולמרות האמור שם "במיוחד בשנה זו" אין נראה שזו הוראת שעה, עיי"ש.

(65) 'התועדות' תשמ"ג ח"ד עמ' 1849.

(66) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 708. ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 564.

(67) 'התועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 123.

(68) (כמו נתינת עצה טובה ועאכו"כ לימוד תורה - 'התועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 בקשר לשבת שלפני ר"ה) סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 565 והערה 127. בשיחה הנ"ל נוסף גם: קבלת החלטה טובה שתיכף לאחר השבת יתן לצדקה ממש (יפריש לעצמו, ויתנה בפועל לעני או לגבאי בבוקר). ובסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222 (שבת ט"ו בשבט) - שיחליטו גם כמה לתת.

(69) מענה שנדפס בס' מאוצר המלך ח"א עמ' 283.

עיקר העבודה היא בבירור דברי הרשות

מדוע נצחיות התורה והמצוות מודגשת דווקא במצוות נזירים? •
עבודת האדם מתמקדת בעיקר בהפיכת דברי הרשות לכלים לקדושה
• שלוש דרגות ואופנים בבירור הרשות, וכיצד תלוי תיקון העולם כולו בפעולת היחיד? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

על דבר שמורים עליו באצבע – כי, על ידי יחוד יסוד ומלכות ("זה הדבר") נמשך גילוי אלקות (נבראים).

והרי עניין יחוד יסוד ומלכות הוא כללות המצוות – כדאיתא בפרי-עץ-חיים³ שקודם כל מצוה צריך לומר "לשם יחוד קודשא-ברוך הוא ושכינתיה": "שכינתיה" – בחינת ממלא, בחינת המלכות, ששוכנת בתחתונים, וקודשא-ברוך הוא – בחינת טוב, בחינת יסוד, והיינו, שעל ידי כל מצוה נעשה יחוד טוב וממלא⁴, שענינו בספירות הוא יחוד יסוד ומלכות.

ויחוד זה מתבטא בעניין נצחיות התורה:

אמרו חז"ל⁵ "בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים", ופעם אמרו⁶ "חדשים" (ללא כ"ף הדמיון). והיינו, שאף על פי שהתורה ניתנה לפני ריבוי שנים, מכל מקום, הרי זה תמיד עניין חדש, כי, "כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו"⁷, ואין זה באופן שהקב"ה רק חוזר את הדברים עוד פעם, אלא באופן שנתגשם עתה מחדש. וזהו גם מה שמדייק

א. בנוגע למה שכתוב בהתחלת הפרשה "וידבר משה גו' זה הדבר אשר צוה ה' וגו'" – צריך להבין: כיון שכל עניין בתורה, ובפרט בתורה שבכתב, הוא בתכלית הדיק – לשם מה נתפרש כאן "זה הדבר אשר צוה ה'", הרי כן הוא בכל הפרשיות שנאמרו על ידי משה שהם הדברים אשר צוה ה' ואין לומר שהלשון "זה הדבר" קאי על דבר שצריך להראותו באצבע, כיון שאינו אלא לפי שעה, ואחר כך לא יוכלו להראותו – שהרי פרשת נדרים אינה לפי שעה, אלא נוהגת בכל זמן. ועל כרחק צריך לומר, שמה שכתוב בפרשה זו "זה הדבר אשר צוה ה'", בא להורות על כל הציוויים שבתורה.

ב. ויש להוסיף בזה:

מבואר בדרושי חסידות¹ על הפסוק "זה הדבר", שזהו עניין יחוד יסוד ומלכות, כי, "דבר" הוא בחינת מלכות, ו"זה" הוא בחינת יסוד, ו"זה הדבר" הוא יחוד יסוד ומלכות.²

[ומתאים גם לאמור לעיל שהלשון "זה" הוא

(3) שער ו (שער הזמירות) ספ"ה. וראה הנסמן בתו"מ סה"מ אלול ע' רמה הערה 60.

(4) ראה תו"א יתרו עב, סע"א. לקו"ת ואתחנן ט, סע"א ואילך. ובכ"מ.

(5) ספרי ופס"ז ואתחנן ו, ו. שו"ע אדה"ז או"ח סס"א ס"ב.

(6) פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. תבוא כו, טז.

(7) תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד.

יום ההילולא של האריז"ל – מעורר בפשטות – שנוסף להוספה ב'משפט' ו'צדקה' בכלל, שהם בהדגשה מיוחדת אצל האריז"ל – שיוסיפו בכל הפעולות והפעילות המעיינות חוצה "זאת החכמה", ובפרט כמוסבר בתורת חסידות חב"ד⁵¹.
 ל'שבת חזון' לובשים⁵² בגדי שבת כרגיל⁵³.
 "המנהג לערוך 'סיומים'⁵⁴ למסכתות הש"ס בכל יום מ'תשעת-הימים"⁵⁵, מראש-חודש [ומה טוב גם

הראשון (והכוונה כנראה ביום) ולהמשיך במוצאי יוה"כ פ, אך ייתכן ששם לא התאפשר לקיים הסעודה בליל עיו"כ. אבל בדרך כלל, מנהגו מובא בספר-המנהגים עמ' 75 מלקוטי-דיבורים (ח"ב דף רסח,א), שאחרי שחרית חוזר הבר-מצוה מאמר ומכבדים ב'לקח' ומשקה, ובערב (מוצאי היום) עושים את הסעודה (כפי שנהג אדמו"ר הזקן). ראה אג"ק חכ"ב עמ' כג. חכ"ג עמ' לד.

(51) 'התועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 109.

(52) לעניין רחיצה וטבילה, ראה לעיל.

(53) ספר המנהגים עמ' 46, משו"ת דברי נחמיה יו"ד סי' כו, שכן נהג אדה"ז, וש"נ לפוסקים הדנים בעניין זה. וראה גם בהוספות לשו"ע אדה"ז, במהדורה הישנה חלק ה-ו עמ' 1846 בשולי-הגיליון [במהדורה החדשה לא מצאתי זאת, אלא ב'שער השמועה' שבסוף חלק השו"ת, סי' טו (עמ' רו). וציינו לשו"ת הרב סי' ל, שם העיר, שלפי המבואר בזה בפוסקים, אין זו 'רשות' בלבד, אלא שאסור ללבוש בגדי חול, מצד אבילות דפרהסיא בשבת].

(54) אף שיש דעות שניתן לעשות סיום על פרק, או על מסכת שלמה במשניות, מוטב לערוך סיום על מסכת בגמרא, 'סיום' עם כל הפרטים, לכל הדעות, כמו מסכת תמיד ('התועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 86. וראה גם 'התועדויות' תש"נ ח"א עמ' 97). בליבאוויטש אמרו בסיום מסכת רק 'הדרן עלך' ושמות בני רב פפא, ותו לא, וסיימו בקדיש דרבנן רגיל (רשימת דברים להרב חיתריק ח"ד עמ' ריט). והרב בנימין שיל' אלטהויז, כשהיה 'חויב' בשנת אבלו על אביו הרב פנחס ע"ה, שאל את הרבי איזה קדיש לומר בסיום מסכת, והוסיף שצריך 'סיום' ממש בהתועדות, ולא רק 'הדרן' של הרבי) שהרב מאיר אשכנזי ז"ל אמר 'קדיש' 'של הגמרא' (=בעלמא דהוא עתיד"כ נדפס בגמרא). וענה הרבי: "אצלי זה חידוש. מלבד הפעם הזאת, לא ראיתי זאת מעולם" (תודה להרב מיכאל שיל' וליגואן). וכן ל' הש"ך יו"ד סי' רמו ס"ק כז, וכ"מ באג"ק ח"ד עמ' שעה, עיי"ש. לגבי המשך נוסח הסיום, ראה התועדויות תשמ"ה ח"ג עמ' 1700 דמשמע שאומרים אותו, וע"ע).

(55) "אפילו כשאין אוכלים סעודת בשר אחר-כך. להעיר מהנהגת אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לעשות סיומים בתשעת-הימים אף שלא היה סועד אחר-כך בבשר ויין – ספר-המנהגים – מנהגי חב"ד – מנהגי בין המצרים" (לקו"ש חכ"ג עמ' 223, ובכ"מ). ואכן עפ"ז לא נהגו אצלנו לעשות סיומים בבשר ויין, וכן מסר הרב אלי' שיל' לנדא.

לפני זה⁵⁶] עד תשעה באב, וגם בערב תשעה באב ובתשעה באב – באופן המותר על-פי שולחן-ערוך [ובמקום המתאים – גם עם סעודה והתועדות⁵⁷].

"ומהטעמים בדבר – כיוון שבימים אלו מחפשים את כל האופנים המותרים כיצד להוסיף בעניינים טובים ושמחים, ועל-ידי-זה לגלות את הטוב-הפנימי שבירידה הקשורה עם ימים אלו⁵⁸, החל מ"פיקודי ה' ישרים משמחי לב" – עושין שמחה לגמרה של תורה. ומפני טעם זה⁵⁹ כדאי לערוך סיום גם ביום השבת שב'תשעת הימים'. ומה טוב – 'ברוב עם הדרת מלך', לשתף עוד כמה וכמה מישראל (מצד אהבת-ישראל ואחדות-ישראל) בשמחה, גם אם רובם לא סיימו בעצמם המסכת. ולהוסיף, שכדאי ונכון לערוך 'סיומים' על מסכתות כאלה שסיומן בעניינים שקל לאומרם ולהסבירם במהירות לכל אחד ואחד מישראל, אפילו פשוט שבפשוטים⁶⁰, שב'סיומים' אלו יכולים לשתף גם יהודי שפוגשים ברחוב, ובאמצע עסקיו – כשחוזרים לפניו על הסיום, או אף שאומרים לו המאמר דסיום המסכת מבלי לספר לו שזהו 'סיום', שהרי 'זכין לאדם שלא בפניו'.

[מי שיכול – יסיים בעצמו; אם לאו – ישתתף לפחות במעמד 'סיום' של אחרים; ומה טוב שיהיה במעמד עשרה מישראל; וכדי לזכות גם את מי

וכ"כ בנטעי גבריאל הל' בין המצרים פמ"א סוף הערה יב "ומנהג חב"ד ונדבורנא להדר לעשות סיומים בכל יום, אך בלי בשר ויין". ואולי נובע הדבר מההסתייגות באחרונים, שלא לכוון לסיים בימים אלו דווקא בשביל לאכול בשר, כמובא בערוך השלחן סי' תקנ"א סכ"ח ובפסקי תשובות שם הע' 200. אם כי מהמובא בלקוטי שיחות שם בהערות משמע שאין בזה שלילה מוחלטת.

(56) 'התועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 74.

(57) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

(58) "להעיר גם מהפתגם הידוע [בשם הרה"צ ממונקאטש] בפירוש דברי חז"ל: "משנכנס אב ממעטין בשמחה" – ש'מעטין' העניינים הבלתי-רצויים דתשעת-הימים 'בשמחה', על-ידי ההוספה בשמחה, באופן המותר על-פי שולחן-ערוך, כמובין".

(59) אע"פ שביאריציט שחל בשבת (התועדויות תשד"מ ח"ב עמ' 872) שלל הרבי עריכת 'סיום', כיוון שמנהג זה עלול להתפרש כנתינת מקום לעניין של תענית.

(60) "ולדוגמא: מסכת תמיד (מסכת הכי קטנה, שמונה דפים בלבד, שיכולים ללמדה ולסיימה במשך זמן קצר) שסיומה "השיר שהיו הלוויים אומרים במקדש", וכן הסיום ד"כל בניך לימודי ה" – בארבעת המסכתות: ברכות, נזיר, יבמות, כריתות – ראשי-תיבות "בניך".

רבינו הזקן⁸ בנוסח ברכת התורה: "נותן התורה", לשון הווה, כיון שתמיד (בכל יום) ישנו עניין נתינת התורה מחדש.

וזהו שאמרו רז"ל⁹ "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו'", וכמודגש בדרישת הבעל-שם-טוב שכל עניני תורה ומצות יהיו מתוך חיות והתלהבות – שלכאורה כיצד אפשר שתהיה חיות והתלהבות בדבר שישנו כבר מלפני זמן רב – כיון שתמיד ישנה נתינת התורה מחדש¹⁰.

[ועל דרך זה מצינו בנוגע לתפילה, כדאיתא בצוואת הריב"ש¹¹ שקודם כל תפילה צריך להיות מוכן שתכלה נפשו בתפילה, אף שכבר התפלל אתמול ושלשום כו' – כי בכל פעם הרי זו תפילה חדשה].

ועניין נצחיות התורה הוא מצד העניין של יחוד קודשא-בריך-הוא ושכינתיה ("זה הדבר"):

החידוש שבנצחיות התורה הוא – שגם כפי שהתורה נמשכת למטה בגדרי הזמן הרי היא נצחית, שכן, למעלה הרי כל העניינים הם נצחיים, והחידוש בנוגע לתורה הוא שגם בהיותה למטה תחת הזמן, הרי היא נצחית.

ועניין זה הוא מצד יחוד קודשא-בריך-הוא ושכינתיה – שגם בבחינת שכינתיה, בחינת המלכות, ששם שייך גדר הזמן, ישנו גילוי בחינת קודשא-בריך-הוא, שמצד זה נעשה עניין הנצחיות.

ג. אך עדיין צריך להבין:

מהו הטעם שההוראה הכללית בנוגע לכללות המצוות, "זה הדבר אשר צוה ה'", נאמרה בפרשת נדרים דווקא – בה בשעה שמצות נדרים אינה מצוה חיובית, שהרי יכול אדם לחיות ק"כ שנה ולא לידור נדר, ויתירה מזה, כמו שכתוב¹² "טוב אשר לא תדור גו'", ואם כן, הרי זה פחות אפילו ממצות שהם כמו רשות?

וכיון שההוראה הכללית בנוגע לכל המצוות, "זה הדבר אשר צוה ה'", נאמרה במצות נדרים

(8) לקו"ת תוריע כג, א. נצבים מו, ב. דרושי סוכות פא, ג.

(9) ברכות כב, א. וש"נ.

(10) ראה גם תו"א יתרו סו, ב.

(11) סלי"ה-מב.

(12) קהלת ה, ד. וראה נדרים ט, סע"א.

דווקא, הרי מוכן, שמצות נדרים היא מצוה כללית.

ד. ויובן על פי הידוע (כפי שנתבאר כבר כמה פעמים¹³), שכללות העולם כפי שהוא מצד הבריאה¹⁴, נחלק לג' סוגים: (א) עניני קדושה, שבזה נכללת גם הנפש האלקית, שאינה צריכה תיקון כלל¹⁵, (ב) מציאות הרע והקליפות כו', (ג) דברי הרשות, שזהו כללות עניין הבריאה, שבה היא עבודת הבריורים לעשות מזה קדושה.

[ואין זה בסתירה למבואר במקום אחר¹⁶ שלפעמים יכולים לפעול בירור גם בג' קליפות הטמאות – כיון שלא זה הוא עיקר עניין העבודה.

וכמו בנוגע לעניין הקדושה ונפש האלוקית¹⁷

– שאף שהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל, וירידתה לעולם הזה היא רק בשביל תיקון הגוף

ונפש הבהמית, הרי על ידי הירידה למטה מתעלה גם הנשמה עצמה בעילוי שבאין ערוך, עד כדי כך,

שבשביל זה היתה כדאי כל הירידה. אבל אף על פי כן, כוונת הירידה אינה בשביל עליית הנשמה,

כי אם, כדי לעשות לו יתברך דירה בתחתונים על ידי בירור הגוף ונפש הבהמית, אלא שבדרך

אגב נעשית גם עליית הנשמה, וכמבואר בליקוטי תורה¹⁸ ש"תכלית המכוון בבריאת האדם אינו

בשביל האדם עצמו לבד, אף שבאמת עלייתו נפלאה מאד", שהרי "להאדם מגיע שכר טוב לאין

קץ", אלא ש"זהו דרך טפל, כדי שלא לקפח שכר כל ברי".

ועל דרך זה בנוגע לעניין הרע והקליפות – שאף שלפעמים יכול להיות בירור ג' קליפות הטמאות

על ידי עבודת הניסיונות (כמבואר בדרך מצוותיך בסופו¹⁹), מכל מקום, אין זה עיקר העבודה, כי אם עניין שבדרך אגב כו'.

ועל פי זה מוכן הטעם שמצות נדרים היא מצוה כללית:

כללות עניין הנדרים הוא בדברי הרשות דווקא,

(13) ראה תו"מ חכ"ז ע' 211. וש"נ.

(14) בכל פרטי הענינים דעולם שנה ונפש.

(15) ע"ח שער כ"ו פ"א. הובא בתניא פל"ז (מח, ב).

(16) ראה גם ב"לקוטי פירושים" שב"מ"מ, הגהות והערות

קצרות" לתניא פ"ז (ע' סה). וש"נ.

(17) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 247 ואילך.

(18) פ' ראה כה, ד ואילך.

(19) קצא, ב.

– עושין שמחה לגמרה של תורה. ומפני טעם זה³⁷ כדאי לערוך סיום גם ביום השבת שב'תשעת הימים'.

ומה טוב – 'ברוב עם הדרת מלך', לשתף עוד כמה וכמה מישראל (מצד אהבת-ישראל ואחדות-

ישראל) בשמחה, גם אם רובם לא סיימו בעצמם המסכת. ולהוסיף, שכדאי ונכון לערוך 'סיומים'

על מסכתות כאלה שסיומן בעניינים שקל לאומרם ולהסבירם במהירות לכל אחד ואחד מישראל,

אפילו פשוט שבפשוטים³⁸, שב'סיומים' אלו יכולים לשתף גם יהודי שפוגשים ברחוב, ובאמצע עסקיו

– כשחוזרים לפניו על הסיום, או אף שאומרים לו המאמר דסיום המסכת מבלי לספר לו שזהו 'סיום',

שהרי 'זכין לאדם שלא בפניו'.

[מי שיכול – יסיים בעצמו; אם לאו – ישתתף לפחות במעמד 'סיום' של אחרים; ומה טוב שיהיה

במעמד עשרה מישראל; וכדי לזכות גם את מי שמשום-מה לא השתתף במעמד סיום כלשהו,

ובלאו-הכי אוכל מאכלים המותרים רק בסעודת מצווה – יש להשמיע עבורו את הסיום ברדיו וכו',

ולקשר אותו לפחות בצורה כזאת לשמחה-של-מצווה³⁹. כמו-כן יש לשתף בזה יהודי שפוגשים

ברחוב, על-ידי שיאמרו לו המאמר דסיום, אף מבלי לספר לו שזהו 'סיום'⁴⁰].

"בקשר ל'סיומים', יש להשתדל במיוחד בעריכתם [כאמור – גם בשבתות] 'ברוב עם הדרת

מלך', לאחד רבים מישראל בהשמחה לגמרה של תורה, 'אנשים ונשים (בנפרד כמוכן) וטף'⁴¹, "כולל

גם הקטנים (לא רק קטנים בידעיות, אלא גם קטנים בשנים) שעדיין אינם שייכים להבנה והשגה, על-

דרך ובדוגמת הסיום דערב-פסח, שמנהג ישראל להביא גם בכורים הקטנים⁴²".

(37) אע"פ שביארציט שחל בשבת (התוועדויות תשד"מ ח"ב עמ' 872) שלל הרבי עריכת 'סיום', כיון שמנהג זה עלול להתפרש

כנתינת מקום לעניין של תענית.

(38) ולדוגמא: מסכת תמיד (מסכת הכי קטנה, שמונה דפים בלבד, שיכולים ללמדה ולסיימה במשך זמן קצר) שסיומה "השיר שהיו הלויים אומרים במקדש", וכן הסיום ד'כל בניך לימודי ה" –

בארבעת המסכתות: ברכות, נזיר, יבמות, כריתות – ראשי-תיבות "בניך".

(39) יחיות-קודש תש"מ ח"ג עמ' 672.

(40) 'התוועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 96.

(41) 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 108.

(42) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 719. ולמרות האמור שם

"וכן יש לעורר [במיוחד בסיומים, על אהבת ישראל⁴³ ו] "על-דבר ההוספה בלימוד התורה

ככלל ובנתינת הצדקה, על-פי מה שנאמר: 'ציון במשפט (=תורה) תיפדה, ושביה בצדקה'⁴⁴.

ו"כשבאים לעורר על נתינת צדקה – יש להביא בפועל קופת צדקה, שאז תיכף ומיד נותנים צדקה

בפועל⁴⁵. "וגם ביום השבת-קודש – באופן המותר, באכילה ושתייה, וצדקה רוחנית⁴⁶.

"למסור לאנ"ש שי' המתעסקים בהסיומים:

* לסיים כל סיום בהצעה-התעוררות על דבר (להוסיף ב)נתינות לצדקה.

* לחתום כל סיום בתיבות (עניין) דאהבת-ישראל⁴⁷.

"ובוודאי יפרסמו ויזרזו על דבר קיום הוראות אלה בכל מקום ומקום, בכל קצווי תבל⁴⁸.

"וגם כאשר יבוא משיח צדקנו קודם תשעת הימים, יעשו את ה'סיומים', ויזכו להתחיל ולסיים

ספרים אחרים בתורתו של משיח⁴⁹.

* בעניין סעודת בר-מצווה של נער שנכנס לעול המצוות ביום ח' במנחם-אב, השיב הרבי:

"יש לברר אם יש מנהג במקום כגון-דא, ובאם לאו – יש לעשותה בזמנה, זאת אומרת ליל ח' מנחם-

אב", ואם אי-אפשר – יש לעשות התועדות קטנה במשך היום (כגון אחרי תפילת שחרית, כנהוג),

והתועדות גדולה אחרי תשעה באב בהקדם האפשרי⁵⁰.

"במיוחד בשנה זו" אין נראה שזו הוראת שעה, עיי"ש.

(43) 'התוועדויות' תשמ"ג ח"ד עמ' 1849.

(44) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 708. ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 564.

(45) 'התוועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 123.

(46) (כמו נתינת עצה טובה ועאכו"כ לימוד תורה – 'התוועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 בקשר לשבת שלפני ר"ה) סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 565 והערה 127. בש"ח הנ"ל נוסף גם: קבלת החלטה טובה

שתיכף לאחר השבת יתן לצדקה ממש (יפריש לעצמו, ויתנה בפועל לעני או לגבאי בבוקר). ובסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222 (שבת ט"ו בשבת) – שיחליטו גם כמה לתת.

(47) מענה שנדפס בס' מאוצר המלך ח"א עמ' 283.

(48) ספר-השיחות תנש"ח ח"ב עמ' 580.

(49) משיחת ש"פ מטות, מבה"ח מנ"א תשמ"א, בסופה.

(50) אגרות-קודש חלק טו עמ' רנז. וכן במקרה נוסף שלא ניתן לעשות סעודה במוציא היום, באג"ק ח"ז עמ' פז, כשחל במוציא ק

ליל ער"ה, מבאר שהסעודה צ"ל מיד ברגע הראשון שנכנס למצוות. מאידך בח"א עמ' שמ כשחל בעיו"כ מציע להתחיל בחצי יום

במחנות הקיץ²².

"תשעת הימים"²³: משנכנס אב ממעטין בשמחה ובמשא ומתן של שמחה. ואסור לקנות בגדים ומנעלים חדשים או לתת לאומן לעשות לו, ואפילו אין משתמשים בהם עד לאחר תשעה באב. ואסור לכבס בגדים (חוץ מבגדי קטנים) אפילו להניחם לאחר תשעה באב. וכתונת לשבת מותר לכבס רק על-ידי גוי, ואסור ללבוש בגדים מכובסים שלא לבשם עדיין (אלא לכבוד שבת-קודש). [ולכן נוהגים ללבוש לפני ראש-חודש לזמן-מה את כל הבגדים המכובסים שעומדים ללבוש במשך תשעת הימים²⁴]. בעלי הברית: המוהל, הסנדק, והורי-הבן, מותרים ללבוש לבנים ובגדי שבת.

ואסור לרחוץ את כל הגוף לתענוג אפילו בצונן, ולרפואה ולצורך מצווה [וכן המצטער מפני החום והזיעה²⁵] – מותר. הטובל ככל ערב שבת²⁶ מותר לטבול ולרחוץ ראשו, פניו, ידיו ורגליו²⁷ לשבת. אסור לאכול בשר ולשתות יין (מלבד בשבת ובסעודת מצווה). אין נכנסים לדירה חדשה בתשעת הימים. פעם ענה הרבי: טוב לדחות לאחר ט"ו באב²⁸, ופעם אחרת הורה: "באם אפשר... בחודש אלול הוא חודש הרחמים"²⁹. עצת הרבי בדבר טיפול רפואי: באם אפשר – יש לדחותו לאחר יום התשיעי באב. וכל עכבה לטובה. ובאם הרופא ידחק בדווקא את השעה, יש לעשות זאת קודם שבת חזון³⁰.

22 'התועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 50. וכנראה ה"ה ל'סיומים' המובאים אה"כ.

23 לוח כולל-חב"ד.

24 כף-החיים ס' תקנא ס"ק צא. ולמעשה נוהרים בזה בחולצות ומכנסים, שמלות וחצאיות, אך לא בלבנים וגרביים. [מי שלא הספיק: יניחם לזמן-מה על הרצפה להוריד הבגד מניקיונו, ואח"כ ראשי ללבשם. כן ניתן ללבוש בש"ק בתנאי שיהנה מזה בש"ק עצמה, אחד בלילה ואחד בבוקר ואחד בצהרים וכדומה].

25 שו"ת אגרות-משה אה"ע ח"ד ס' פד אות ד, נטע-גבריאל הל' בין-המצרים ח"א פמ"ב ס"ד.

26 וכן הטובל בכל יום, לענין הטבילה בלבד. ראה לוח 'דבר-בעתו'.

27 ולמעשה רוחצים כל הגוף, במים חמים ובסבון, וכן הורה הרה"ג והמשפיע ר' חיים-שאול ברוק ע"ה. [וצ"ע מהמובא בליקוטי-סיפורים להרב פרלוב ע"ה מהדורה ראשונה עמ' קכב]. וראה בכ"ז בס' 'מנהגי ישראל תורה' ס' תקנ"א ס"ק יא.

28 אגרות-קודש כרך ט עמ' רחא.

29 שם כרך יט עמ' שצ.

30 שם עמ' שנו.

סיומים³¹: "המנהג לערוך 'סיומים'³² למסכתות הש"ס בכל יום מ'תשעת-הימים"³³, מראש-חודש [ומה טוב גם לפני זה³⁴] עד תשעה באב, וגם בערב תשעה באב ובתשעה באב – באופן המותר על-פי שולחן-ערוך [ובמקום המתאים – גם עם סעודה והתועדות³⁵]. ומהטעמים בדבר – כיוון שבימים אלו מחפשים את כל האופנים המותרים כיצד להוסיף בעניינים טובים ושמחים, ועל-ידי-זה לגלות את הטוב-הפנימי שבידיה הקשורה עם ימים אלו³⁶, החל מ'פיקודי ה' ישרים משמחי לב"

31 עיקר הדברים – מוגה, מסה"ש תנש"א ח"ב עמ' 708 ועוד, ומסה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 564, ומשיחות-קודש תש"מ עמ' 672 – שיחת ש"פ מטות ומסעי תש"מ, בלתי מוגה. ושולבו הוראות מכ"מ כמצויין בהערות.

32 אף שיש דעות שניתן לעשות סיום על פרק, או על מסכת שלמה במשניות, מוטב לערוך סיום על מסכת בגמרא, 'סיום' עם כל הפרטים, לכל הדעות, כמו מסכת תמיד ('התועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 86. וראה גם 'התועדות' תש"נ ח"א עמ' 97).

33 בליובאוויטש אמרו בסיום מסכת רק 'הדרן עלך' ושמות בני רב פפא, ותו לא, וסיימו בקדיש דרבנן רגיל (רשימת דברים להרב חיטריק ח"ד עמ' ריט). והרב בנימין ש' אלטהוויז, כשהיה 'חיוב' בשנת אבולו על אביו הרב פנחס ע"ה, שאל את הרבי איזה קדיש לומר בסיום מסכת, והוסיף שראה בהתועדות של הרבי (כ"ד טבת תשי"ב, הפעם היחידה שנערך 'סיום' ממש בהתועדות, ולא רק 'הדרן' של הרבי) שהרב מאיר אשכנזי ז"ל אמר 'קדיש' של הגמרא (= 'בעלמא דהוא עתיד' כנדפס בגמרא). וענה הרבי: 'אצלי זה חידוש. מלבד הפעם הזאת, לא ראיתי זאת מעולם' (תודה להרב מיכאל ש' זליגואן). וכן ל' הש"ך יו"ד סי' רמו ס"ק כו, וכ"מ באג"ק ח"ד עמ' שעה, עיי"ש. לגבי המשך נוסח הסיום, ראה התועדות תשמ"ה ח"ג עמ' 1700 דמשמע שאמרים אותו, וע"ע.

33 'אפילו כשאין אוכלים סעודת בשר אחר-כך. להעיר מהנהגת אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לעשות סיומים בתשעת-הימים אף שלא היה סועד אחר-כך בבשר ויין – ספר-המנהגים – מנהגי חב"ד – מנהגי

בין המצרים" (לקו"ש חכ"ג עמ' 223, ובכ"מ). ואכן עפ"ז לא נהגו אצלנו לעשות סיומים בבשר ויין, וכן מסר הרב אלי' ש' לנדא. וכ"כ

בנטעי גבריאל הל' בין המצרים פמ"א סוף הערה יב 'ומנהגי חב"ד ונדבורנא להדר לעשות סיומים בכל יום, אך בלי בשר ויין'. ואולי

נובע הדבר מההסתייגות באחרונים, שלא לכוון לסיים בימים אלו

דווקא בשביל לאכול בשר, כמובא בערוך השלחן ס' תקנ"א סכ"ח

ובפסקי תשובות שם הע' 200. אם כי מהמובא בלקוטי שיחות שם

בהערות משמע שאין בזה שלילה מוחלטת.

34 'התועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 74.

35 ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

36 'להעיר גם מהפתגם הידוע [בשם הרה"צ ממונקאטש] בפירוש

דברי חז"ל: "משנכנס אב ממעטין בשמחה" – ש'ממעטין' העניינים

הבלתי-רצויים דתשעת-הימים 'בשמחה', על-ידי ההוספה בשמחה,

באופן המותר על-פי שולחן-ערוך, כמובין".

היינו, לא בענייני קדושה, כמו קרבן, שהוא קדוש גם ללא האדם (וצריך רק להתפיס בדבר הנדור, כמו קרבן²⁰, כמבואר הטעם ברמב"ם²¹ ובדרך מצוותיך²²), ולא בדבר האסור, שאיסורו הוא גם ללא האדם, כי אם, בדברי הרשות דווקא.

וכיון שכללות עניין הנדרים הוא בדברי הרשות דווקא – הרי זה קשור עם כללות העבודה שעניינה הוא ברור דברי הרשות לעשותם כלים לאלקות, ועל זה נאמר "זה הדבר אשר צוה ה'", שהוא עניין יחוד קודשא-ברוך-הוא ושכינתיה, שזוהי הנתינת-כוח על כללות העבודה בענייני הרשות לפעול בהם היחוד עם אלקות.

ה', ובפרטיות יותר²³ – יש ג' אופנים בסדר ההנהגה בענייני הרשות: (א) "דיין מה שאסרה תורה"²⁴, (ב) עניין הנדרים, שפורש גם מדבר המותר²⁵, (ג) התרת נדרים על ידי חכם, כי, עניין הנדר הוא בבינה, ולכן, מצד בחינת החכמה שלמעלה מבינה, נעשה התרת הנדר. וג' אופנים אלו קשורים עם ג' המדריגות צדיקים בינונים ורשעים.

ובזה יובן גם הטעם שדין התרת נדרים על ידי יחיד מומחה למדים ממה שכתוב "ראשי המטות", ואילו ממה שכתוב "זה הדבר" (שבזה מתחיל עיקר עניין פרשת נדרים) למדים "להכשיר שלשה הדיוטות"²⁶ – כי, החכם הוא למעלה מענייני הרשות, שלכן בכוחו להתיר את הנדר, ושייכותו לנדר היא על דרך נדרי מצוה (ועל דרך מה שנתבאר לעיל בעניין עליית הנשמה שעל ידי העבודה בכירור הגוף ונפש הבהמית, שזהו רק

20 נדרים יד, א.

21 בפיהמ"ש שלו נדרים רפ"ב.

22 סהמ"צ להצ"צ מצות נדרים (מב, סע"ב ואילך).

23 ראה גם ד"ה לה"ע הנדרים דש"פ מטות, מבה"ח מנ"א תשי"ד

פ"ה ואילך (ת"מ ח"ב ע' 131 ואילך). וש"ג. לקו"ש חל"ג ע' 191 ואילך. וש"ג.

24 ירושלמי נדרים פ"ט ה"א. רמב"ם הל' דעות פ"ג ה"א.

25 ומש"נ "טוב אשר לא תדור גו" – יש לברר ע"ד המבואר

בלקו"ת (פ' ראה כט, א) בפירושו מארז"ל (עירובין יג, ב) "נוח

לו לאדם שלא נברא", "ולא אמרו ח"ו טוב לו שלא נברא, דזה

אי אפשר לומר, שהרי הירידה והבריאה... היא בשביל עלי'

גדולה ונפלאה כו", ובודאי שזוהי טובתו כו', אלא "שנח וקל

ה' לו שלא נברא כו'".

26 נדרים עח, א. וש"ג.

עניין שבדרך טפל); ואילו עיקר עניין הנדר שהוא בדברי הרשות, מילי הדיוטות – שייך להדיוטות (אלא שמצד עניין ההתכללות שבשלשה הדיוטות ישנו הכוח להתיר את הנדר).

* * *

1. על²⁷ הכתוב "ושפטו העדה גו' והצילו העדה" שבסיום פרשתנו²⁸, אמרו רז"ל²⁹: "ומנין (לסנהדרין) קטנה שהיא של עשרים ושלשה, שנאמר ושפטו העדה והצילו העדה, עדה שופטת ועדה מצלת, הרי כאן עשרים כו', ומנין להביא עוד שלשה כו'". וצריך להבין מה שמסיים בכתוב "והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו", למה קורא הכתוב גם כאן את הבית-דין בשם עדה, ולא דיינים, שופטים וכיוצא-בזה?

ויובן זה על פי מה שנתבאר בהתועדות י"ב תמוז³⁰ הטעם שלא מציינו חילוק לעניין פרהסיא בין עשרה ליותר מעשרה – כי דבר שנעשה בפני עשרה מישראל הוא פרהסיא הכי גדולה, כיון שעשרה מישראל כוללים כל העולם. ולכן דבר מפורסם בפני עשרה הוא כמו שנתפרסם בכל העולם.

"המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא"³¹. ולכן דינו של הורג נפש³² מישראל – חטא הנוגע ב"עולם מלא" – הוא בפני עדה דווקא, עשרה מישראל, הכוללים את כל עניני העולם, שלכן מרגישים הם את הפגם במילואו.

כמו שבריאית העולם היתה על ידי כל שלושת

27 סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר, ונדפס בהוספות ללקו"ש

ח"ד ע' 1332. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ,

וכמה פרטים מהנהגה בלתי מוגה.

28 מסעי לה, כד-כה.

29 סנהדרין ב, סע"א.

30 ס"ה ואילך (לעיל ס"ע 189 ואילך).

31 סנהדרין פ"ד מ"ה.

32 ולהעיר, שע"פ הידוע שע"י כל חטא נעשה "מכה נפש

בדקות (ראה לקו"ת במדבר יג, ג), הרי זה ענין שייך לכל

אחד מישראל, כי "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא

יחטא" (קהלת ז, כ). ועד שאפילו אלו שמתו בעטיו של נחש (שבת ב, ב. וש"ג), הנה גם אצלם ישנו ענין זה, אלא שהוא בדקות כו' (מהנהגה בלתי מוגה).

הקוויים, כמאמר רז"ל³³: אמר הקב"ה אם בורא אני את העולם במדת הרחמים (קו הימין) הוי חטייא סגיאין, במדת הדין (קו השמאל) היאך העולם יכול לעמוד, אלא הרי אני בורא אותו במדת הדין ובמדת הרחמים (התכללות, קו האמצעי) – כן גם תיקון ובנין העולם שנאבד על ידי ההורג נפש, הוא על ידי שלושת הקווין: בתחילה³⁴ – "ושפטו העדה" (מדת הדין), אחר-כך – "והצילו העדה" (חסד)³⁵, תיקונו בפועל – "והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו" – כפרת ותיקון החטא על ידי גלות בערי מקלט – מצד קו האמצעי המכריע בין חסד וגבורה³⁶.

(33) ב"ר פ"ב, טו.

(34) ע"ד מארז"ל (רש"י בראשית בתחלתו. ס' הלקוטים להאריז"ל בתחלתו. ובכ"מ. – וראה מדרש ילמדנו הובא בתלמוד תורה (נדפס בבתי מדרשות (ורטהימר) כרך א)) בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין כי שיתף עמו מדת הרחמים.

(35) ובשביל זה יש צורך בעדה בפני עצמה (ולא אלו שעליהם נאמר "ושפטו העדה") – ע"ד שמצינו בגמרא (ר"ה כו, רע"א) בביאור הטעם ש"אין עד נעשה דין", "דרחמנא אמר ושפטו העדה והצילו העדה, וכיון דחזויהו דקטל נפשא לא מצו חזו לי זכותא" (מהנחה בלתי מוגה).

(36) ובוהו י"ל בדא"פ מה שהורה רבינו הזקן בסידורו (בסדר התרת נדרים) "וטוב שיהא עדה שלימה" – כי הטעם להתרת נדרים בערב ר"ה הוא לפי שבר"ה הוא בנין העולם מחדש, וההכנה לזה, הוא תיקון כללות העולם (כידוע שכל עניני העולם נחלקים לג' סוגים: מצוה, רשות ועבירה, ועיקר הבריאה, ועבודת הבורים שבה, הוא בדברי הרשות, ונדרים ענינם – המשכת קדושה בעניני הרשות, ועד"ז התרת נדרים (* כמבואר בלקו"ש ח"ד ע' 1076 ואילך), ותיקון כללות העולם אפשרי ע"י עשרה מישראל, עדה שלימה, שלימות כל העולם.

ז. וההוראה מזה – עד כמה נוגע כל פרט ופרט בעבודת האדם.

וכדאיתא בגמרא³⁷ "לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע עצמו לכף זכות", ועל דרך זה להיפך כו'. והביאור הפנימי בזה – שכשם שבמצוות אמרו רז"ל³⁸ "העוסק במצוה פטור מן המצוה", לפי שכל המצוות כלולות זו מזו³⁹, כן הוא גם בעבירות, שכל עבירה כלולה כו', ולכן, כל עניין פרטי בתורה ומצוות נוגע לכללות נפשו. ויתירה מזה – כיון שגם "העולם נידון אחר רובו", הרי "עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות" (כיון שעל ידו כל העולם הוכרע להיות רובן צדיקים)⁴⁰. והביאור הפנימי בזה – כיון שכל נפש אחת מישראל היא "עולם מלא", ולכן מצבו הפרטי של כל אחד מישראל נוגע לכל העולם.

ולאחרי כל זה, הנה גם כאשר חטא ופגם כו', אין לו להתייחס ח"ו, ועד כדי כך, שמצינו שהבעש"ט בכה אפילו על מסית ומדיח, באומרו, שגם אבר המדולדל יש לו תקווה כו'⁴¹, כיון שביכולתו לתקן כל העניינים על ידי התשובה, שזהו עניין ערי מקלט.

(מהתוועדות ש"פ מטות-מסעי ה'תש"כ. 'תורת מנחם – התוועדות' תש"כ ח"ב (כה) עמ' 256-261, בלתי מוגה)

(37) קידושין מ, סע"א ואילך.

(38) סוכה כה, סע"א. וש"נ.

(39) ראה סה"מ תרנ"ה ע' לו. המשך תרס"ו ס"ע סח. ע' תקכב. סה"מ קונטרסים ח"ב תלה, ב.

(40) קידושין שם, ריש ע"ב (ובפרש"י).

(41) ראה שבחי הבעש"ט (הוצאת מונדשיין, ירושלים תשמ"ב) ע' 157. וראה גם תו"מ ח"כ ע' 114.

– שלוש סעודות. מי שלא הספיק להחליט על-דבר קיום הוראה זו ושל לימוד ענייני 'בית הבחירה' לפני בין-המצרים, עליו להחליט זאת בהקדם, ויפה שעה אחת קודם⁹. ומובן אשר אלה שלא עשו בפועל ככל הפעולות דלעיל בזמנן – כדאי להשלימן גם לאחר מכן¹⁰.
"מובן בפשטות, שכל הנ"ל שייך גם לנשי ובנות ישראל"¹¹. במנחה אין אומרים תחנון.

יום שני

א' במנחם-אב – ראש חודש

ערבית: לפני שמונה עשרה אין מכריזים 'יעלה ויבוא', אבל טופחים על השולחן, כדי להזכיר לציבור לומר זאת.

שחרית: חצי הלל, ואברהם זקן, זבדיה, קדיש תתקבל. שיר של יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום. קריאת התורה לארבעה עולים בקרבן התמיד ומוספי שבת ור"ח שבפרשת פינחס (במדבר כה, א-טו). חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון הש"ץ מסיים 'ובא לציון' לעצמו, ולא בקול רם. אומרים 'הללו' ומכניסים את ספר-התורה לארון הקודש. חולצים תפילין דרש"י¹², ומניחים תפילין דרבינו-תם. קריאת-שמע (ואין כופלין 'ה' אלוקים אמת'). שש זכירות. חולצים תפילין דרבינו-תם. הש"ץ אומר (ולפחות מסיים בקול) איזה מזמור, חצי קדיש. תפילת מוסף.

"בית הבחירה": בימי 'בין המצרים' גופא יש

תשמ"ו ח"ג ס"ע 593).

(9) "על-פי פסק-דין שו"ע או"ח סי' תקע"א ס"ג.

(10) מתוך: פתח-דבר להלכות בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים של הרבי (הוצאת קה"ת, מוצש"ק מברכים מנ"א, תשמ"ו, ברוקלין נ.י.).

(11) לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 266. ולהעיר שנשים חייבות לסייע במצוות בניין ביהמ"ק (הל' בית-הבחירה פ"א הי"ב), ושהערה זו שייכת להוספות שהורה הרבי בכל העניינים מ"ז בתמוז ואילך.

(12) המתפלל בביהמ"ק שאינם מניחין תפילין דר"ת, וממהר להניחם כדי להספיק תפילת מוסף עם הציבור, ייזהר שלא יחלוץ התפילין בפני הספר-תורה (שו"ע אדה"ז סו"ס כה) אלא יסתלק לצדדין, או יחלצן מתחת הטלית-גדול (משנ"ב שם ס"ק נח). ואם עובר ל'חדר שני' יעשה זאת אחרי גמר ה'קדושה דסדרא' של הציבור (תרגום הפסוק "ברוך כבוד ה' ממקומו". שו"ע הב"י סי' קלב ס"ב).

להוסיף ב'משפט' (לימוד התורה, לכל לראש – בהלכה למעשה מדיני ימים אלו¹³, וכן [בכל יום, ועל-אחת-כמה-וכמה בשבתות, שעניינן 'הקדמת רפואה'¹⁴] במיוחד בענייני התורה העוסקים בגאולה¹⁵ ובבניין בית-המקדש, ולכל לראש – הפרקים בספר יחזקאל מ-מג המדברים בעניין בית-המקדש השלישי, משנה – מסכתות מידות ותמיד¹⁶ והלכות בית-הבחירה¹⁷ להרמב"ם) ו'צדקה' יותר מהנתינה הרגילה לפני התפילה¹⁸ [ותוספת מיוחדת ככל מעבר מתקופה לתקופה בימים אלו גופא: עד ראש-חודש מנחם-אב, מראש-חודש מנחם-אב¹⁹, השבוע שחל בו תשעה באב, ערב תשעה באב, ותשעה באב²⁰. וגם בשבתות – באופן המותר על-ידי אכילה ושתייה וכיוצא-בזה, בנוסף על נתינת הצדקה בערב שבת קודש כנהוג בהוספה עבור השבת²¹.

מובן, שההוספה בתורה בעניין שהזמן-גרמא, צריכה להיות גם אצל הילדים [והילדות] הנמצאים

(13) "לדעת את המעשה אשר יעשו, כל זמן שמישהו צדקנו עדיין לא בא" – עפ"י 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 78, 91 (מוגה), 108. בלקוטי-שיחות כרך כד עמ' 265 מזכיר גם את לימוד ספר הזוהר, והסברתו בתורת החסידות. כן מזכיר שם אודות הוספה גם בקו התפילה – בעבודתה באיכות, וכן באמירת תהילים – עכ"פ מומור אחד נוסף בכל יום. ומעורר ע"ז גם בכרך כה עמ' 286 הע' 60, וש"נ.

(14) ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 578.

(15) ספר-השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 606.

(16) ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 579 והערה 186. ובהתוועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 38 הלשון "ומקצת במסכת תמיד".

(17) ופעם אחת מצאנו שהורה הרבי ללמוד בנוסף לכך גם "הלכות הקורבנות" (שיחת מוצש"ק פ' דברים תשל"ט, הנחת הת' בלתי מוגה סכ"ו וסס"א).

(18) לקוטי-שיחות חכ"ג ס"ע 265. ובפרט בצדקת מקדש מעט – בתיכ"נ ובתי-מדרש (ישיבות וכו'), לקו"ש כה עמ' 287. וראה סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 733.

(19) בהתוועדות' תשמ"ו ח"ד עמ' 187 מבואר, שהל' בית הבחירה נחלקו לשמונה פרקים, כדי ללומדם שמונה ימים "עד ערב ת"ב לפני חצות", עיי"ש. מאידך, בסה"ש תנש"א (מוגה) ח"ב עמ' 691 הערה 87, מפרש שיש ללמוד שיעור בהל' בית הבחירה גם ביום תשעה באב (נדחה) בעצמו: "באופן המותר, כמובן, לאחר חצות היום, או להשלים במוצאי היום". ולכן לא נכנס העניין בפנים.

(20) 'התוועדות' תש"נ ח"ד עמ' 102.

(21) 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 96 הערה 127.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת-קודש פרשת מטות-מיסעי'
כ"ח בתמוז – מברכים החודש מנחם-אב

שבת חזק⁵.
מנחה: פרקי אבות – פרק ב.

יום ראשון
כ"ט בתמוז – ערב ראש-חודש

שיעור תהילים: היום אומרים גם את השיעור של יום ל' בחודש. בשיעור חומש היומי דשיעורי חת"ת, מסיימים: "כאשר דיבר לכם" (א,יא)⁶. את מטבעות הצדקה (שנותנים בקופות בבית-הכנסת קודם או אחרי התפילות) מחלקים בערב-ראש-חודש למטרות הצדקה שבעבורן נועדו⁷. ביום זה יש להוסיף במיוחד בתורה, תפילה וצדקה⁸, והצדקה – הוצאת שתי סעודות, ומה טוב

(5) ראה ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 233. (6) כך נהגו בקרה"ת בליובאוויטש. כאשר שינו והנהיגו בבית-חיינו לסיים פסוק אחד לפני שני, כדי שלא להתחיל בפסוק 'איכה', כנדפס בספר-המנהגים ס"ע 31 (אף שספר זה הוגה חלקית ע"י הרב), העירו על כך הזקנים, והדבר חזר לקדמותו. וראה בזיכרונות הבעל-קורא בבית-חיינו, הרה"ח ר"מ שוסטרמאן ע"ה ("למען יידעו בנים יולדו", אה"ק תשנ"ו, עמ' 138), המספר שהוא שהנהיג זאת וכיצד הפסיק לנהוג כך (וסו"ס ישנן הנהגות שלומדים מהנהגו בבית הכנסת של הרבי, שמשם התחיל גם המנהג שבוטל, כאמור באג"ק ח"ג עמ' רכ וב'דברים אחדים' מהמג"ל להוצאה הראשונה של המחזור השלם). לגופו של עניין, המקור לזהירות זו הוא כמ"ש באשל אברהם להרה"צ מבוטשאטש ס' קלה. ובלקוטי מהרי"ח (ח"ג נבא) כתב, שנהגין כן אף במקומות שאין מנגינת הפסוק בניגון איכה. אך לאמיתו של דבר, ע"פ הפשט, וכן ע"פ המדרש – איכ"ר רפ"א, פסוק זה אינו תוכחה! ואכן בלקוטי-שיחות חלק לד עמ' 231 ציין הרבי במכתבו הכללי "יום ועש"ק, פ' איכה אשא לבד" ובאר בהערה שם שהוא ע"ד הקדמת רפואה למכה. וכן בשיחת ג' מנ"א תשמ"א לילדי צבאות ה', שיחות קודש ח"ד עמ' 327 ס"ב: "ותמורת 'איכה ישבה בדד' בתשעה באב – הנה כאשר ייפכו ימים אלה לששון ולשמחה ולמועדים טובים – יאמרו 'איכה אשא לבד'!" (תודה להרב מנחם מענדל שי' רייצט).

(7) ספר השיחות תש"ד עמ' 161 (בלה"ק עמ' קמו), ספר המנהגים עמ' 77. (8) יתר על הנהוג בכל ערב-ראש חודש (המנהג, בהתוודעות' ו-14 המולד: יום ראשון בערב בשעה 10:00 ו-14 חלקים. מברכים החודש: ראש-חודש מנחם-אב ביום השני. אין אומרים 'אב הרחמים'. אחר התפילה – התוודעות בבית-הכנסת, ובפרט שזו גם

השכם בבוקר – אמירת כל ספר תהילים בציבור. אחר-כך לומדים כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך התפילה. קריאת התורה²: מנהג ישראל לעמוד בפסוק האחרון, ורצוי שהקורא יפסיק קמעא לפני-כן, מפני הרעש הנגרם בעמידת כל הקהל. גם העולה לתורה אומר "חזק, חזק ונתחזק!"³. הפטרה: "שמעו... אלוקיך יהודה. אם תשוב... ובו יתהללו" (ירמיה ב,ד-כח; ד,א-ב)⁴.

(1) יש לדון אם בקריאת שמו"ת צריך לומר גם את הפטרה "דברי ירמיהו", כי אף ש"רשמית" היא הפטרה הראשונה דשבתות בין-המצרים (בכל פרשה שהיא), הרי בלקוטי-שיחות כרך ט עמ' 61 מביא ומדייק בלשון הטור שהפטרות שייכות גם לפרשיות שבהן הן נקראות, ו"דברי ירמיהו" שייכת הן לפ' פינחס והן לפ' מטות, עיי"ש.

(2) הבעל-קורא בבית-חיינו, הר"ר מרדכי שוסטרמאן ע"ה, ועוד כו"כ בעלי-קריאה ותיקים ובעל-מסורת, קראו את המסעות בקריאה רגילה (ראה לוח 'דבר בעתו' ע"ד המנהגים בזה).

(3) מקור אמירה זו ונוסחה הוא בלבוש ס' תרס"ט [ע"פ הפסוק בשמואל-ב יב, ואף ששם האות ז' ד'ונתחזק" היא בפתח, רגילים לאומרה כאן בצירוף]. ואומר זאת עם הציבור "בין הקריאה והברכה" ('רשימות היומן' עמ' תג, היום יום ח"י טבת, ס' המנהגים עמ' 31), ודלא כהדעות שהעולה לתורה אינו אומר 'חזק': א. משום הפסק. ב. מפני שאמירת 'חזק' היא להעולה לתורה, ולא שייך שהוא יאמר לעצמו (כפי הפשוט לקצות השלחן ס' פד ס"ג, ובבדי השלחן ס"ק כב, וכ"כ בס' פסקי תשובות ס"ו קלט מכמה ס' שו"ת). אמנם באג"ק ח"ד עמ' יד השיב הרבי לשתי הטענות, וראה בפרטיות בלוח השבוע לשבת זו, 'התקשרות' גיליון תתקל"ט. וראה בס' חקרי מנהגים ח"א עמ' קכו.

(4) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.

ה"מכתבים" שקדמו לסדרת "אגרות-קודש"

כיצד נחשף מכתבו הארוך של הרבי לחברת-הכנסת ממפ"ם שהקשתה על הסברי הרבי לשואה ב'אמונה ומדע'? • כשהרבי הורה להדפיס את מכתבו ל"כנסיה הגדולה החמישית" ב'לקוטי שיחות'! • הרבי עודד את משגרי המכתבים ל"ועד להפצת שיחות" • על מכתבי הרבי שנדפסו ב'הוספות' ללקוטי-שיחות • רשימה ראשונה

הרבי חיפש את המכתב

בחורף תש"מ התקיימה בעיר-הקודש ירושלים ת"ו ה'כנסייה הגדולה הששית' בראשות מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל העולמית. ועד הפועל שיגר לרבי הזמנת השתתפות בצירוף הצהרת ועד-הפועל אודות מטרת הכינוס. הרבי נענה להזמנה וכתב איגרת ברכה מיוחדת, בה איחל:

ויהי רצון אשר תנצל כנסי' הגדולה את כל האפשרויות אשר בידה להפצת היהדות, התורה ומצוותיה בכל אתר ואתר ועד – לחוצה שאין חוצה כמנהג,

ובתכליתן ועיקרן שהוא המעשה – על-ידי החלטות ברורות על-פי דעת תורה בהנוגע לפועל ועשי' ועד לעניני חיי יום יום. והרבי הוסיף:

כולל פירסום ככל הדרוש של החלטת מועצת גדולי התורה בכנסיה הגדולה של שנת תרצ"ז השוללת כל ויתור מאדמות ארץ-הקודש. ובפרט כאשר הוחמרו התנאים הגובלים בפיקוח-נפש ממש רחמנא-ליצלן.

על-פי השמועה שהילכה במסדרונות 770, חיפש הרבי ב'לקוטי שיחות' את האיגרת שכתב בשנת תשכ"ד ל"כנסיה הגדולה החמישית", והביע

איגרת מהברת-כנסת

נפתח בשלושה סיפורים-עובדות: במושכן הכנסת שבירושלים פעלה חברת-כנסת מטעם סיעת מפ"ם ושמה חיה גרוסמן. בתור ניצולת שואה היא נהגה להתפלמס רבות בנושא זה. בהזדמנות מסויימת שוחח עמה הרה"ח ר' שלום דובער (ע"ה) וולף (דובר חב"ד באותם ימים), אשר ביקש להשפיע עליה בנושא חיוני לשמירת התורה והמצוות.

במהלך השיחה הפתיעה גרוסמן וגילתה כי זכתה לקבל מכתב ארוך מהרבי בנושא גילויי ההשגחה-העליונה במהלך השואה. הסתבר שהנמענת פרסמה בעיתון 'ידיעות אחרונות' ביקורת על הסבריו של הרבי בנושא, שנדפסו בספר 'אמונה ומדע'. משהגיע המאמר לידי הרבי לא איחר להגיב עליו באיגרת נרחבת מתאריך ט"ז אלול תש"מ. ר' בערקה ביקש ממנה העתק מן המכתב, וכעבור ימים ספורים הייתה האיגרת בידי. אחיו, יבדלחט"א ר' מנחם מענדל (מני) וולף, שיגר זאת ל"ועד להפצת שיחות" והיא התפרסמה ב'לקוטי שיחות' כרך כא (שנדפס לקראת י"א ניסן תשמ"ג) עמודים 397-400 (בהשמטות בודדות בלבד).

פליאתו שלא נדפסה שם.

ואכן ב'לקוטי שיחות' כרך טו (שהופיע בראש חודש שבט תש"מ) הדפיסו ב'הוספות' את המכתב מתש"מ (עמ' 494) ובהמשך אליו את המכתב מתשכ"ד (עמ' 495-496).

כותב השורות תר אף הוא אחר מכתבי הרבי. בשנת תשמ"א או תשמ"ב נחשפתי למכתב נדיר של הרבי שנכתב לאחד מאנ"ש בבני-ברק הרה"ח ר' שלום לייב שי' לרמן, שזכה לשפיע של מכתבים והתייחסויות כבר בשנים תשט"ז ואילך, והיה מתמלא שמחה ו'לובש חג' ביום שזכה לקבל מכתב מהרבי.

את המכתב העוסק בהסברה מדוע יש לשמור שבת בזמננו כשהדבר לא קשור בטרחו, פרסמתי במדור "אגרות-קודש" של עיתון 'כפר חב"ד' גיליון 60 (ח' מנחם-אב תשמ"ב), אך שיגרתיו במקביל ל'ועד להפצת שיחות' והוא נדפס ב'לקוטי שיחות' כרך כא עמודים 500-502 (ולמים בשלימות ב'אגרות-קודש' כרך טו עמודים מה-מז).

מכתב נוסף שכתב הרבי לר' שלום לייב לרמן הנ"ל עסק בחשיבות ההתעסקות בפעילות חינוכית והפצת יהדות טרם נסיעה לרבי (פורסם אף הוא ב'לקוטי שיחות' כרך כ"ב עמ' 367, אגרות-קדש כרך טז עמ' רמ (איגרת ו"ד)):

ועוד זאת – שאז נסיעתו וביקורו כאן הוא לא רק בהנוגע לעצמו, כיון שלוקח אתו עמו את הילדים, אף כי לא בגופן אבל מרוחם. ופשיטא שבחזירתו ישפיע גם על גופם.

המכתבים ופרסומם

בכ' מנחם-אב תשכ"ב ראה אור 'לקוטי שיחות' כרך ב', כאשר מעמוד 655 עד עמ' 698 נדפסו תחת הכותרת "מכתבים" כ-44 מכתבים (וקטעי מכתבים), ב"הקדמה" (של ההוצאה הראשונה) נאמר (כאן ב'תרגום-חפשי' מידיש):

"הננו מגישים בזה גם מספר אגרות מכ"ק אדמו"ר שליט"א, שיש להם קשר לנושאים הקשורים בפרשיות השבוע (חלק מאותן אגרות לא נלקחו מהמקור ("אריגינאל"), אלא מהעתקות שונות)".

וכאן הוסיפו הערה מעניינת: "במכתבים שנכתבו [=ע"י הרבי] לפני יו"ד שבט תש"י, כאשר

נזכר כ"ק אדמו"ר שליט"א הכוונה לכב' קדושת אדמו"ר מוהרי"צ נב"מ זי"ע".

גם בכרך ד' (י"א ניסן תשכ"ד) באו "הוספות" – 57 מכתבים וקטעי מכתבים לצד שיחות וקטעי שיחות.

בכרך ה' (י"א ניסן תשל"ב) נדפסו 19 מכתבים (וקטעים) ובכרך ו' (י"ד כסלו תשל"ג) נדפסו 105 מכתבים (וקטעים).

114 מכתבים (וקטעים) נדפסו בכרך ז' (כ"ף מנחם-אב תשל"ג), 81 מכתבים (וקטעי) בכרך ח' (יו"ד שבט תשל"ד), בכרך ט' (יו"ד כסלו תשל"ה) 130 מכתבים (וקטעים) ובנוסף לכך 32 מכתבים כלליים לראש השנה ("תשי"א-תשל"ה).

בכרך י' (י"א ניסן תשל"ה) נדפסו כ-196 מכתבים (וקטעי מכתבים). בכרך יא (יו"ד שבט תשל"ו) נדפסו 159 מכתבים (וקטעים). ב'לקוטי שיחות' כרך יג (פורים קטן תשל"ח) נדפסו 95 מכתבים (וקטעים). 133 מכתבים (וקטעים) נדפסו ב'לקוטי שיחות' כרך יד (ימי הסליחות תשל"ח) בנוסף ל-8 מכתבים כלליים לראש-השנה 92 מכתבים (וקטעים). ב'לקוטי שיחות' כרך טו (ר"ח שבט תש"מ) 88 מכתבים (וקטעים). ב'לקוטי שיחות' כרך ח"י (ניסן תשמ"ב). בכרך כא (ר"ח ניסן תשמ"ג) נדפסו 143 מכתבים (וקטעים). ה"מכתבים" – כפי שצויין ב'פתח דבר' ל'לקוטי שיחות' כרך יו"ד – "מהם מכתבים כלליים לזמנים מיוחדים, אולם רובם המכריע הם מכתבים לאנשים פרטיים".

לגבי המכתבים והקטעים הודגש: חלק גדול מהמכתבים לא הועתקו כאן מפי כתבם המקורי, כי אם מהעתקות שונות, ומן הנמצא שלא נפלו בהן איזה שגיאות וטעויות וכדומה.

עריכה מזוקקת

ממקום אחר למדנו כי לרבי היה חשוב שיערכו את החומר. כלומר: לא יכניסו מכתבים שלימים הכוללים גם פרטים שאינם תוכניים. כך למשל העיר הרבי (במכתבו מי"ג אלול תשל"ב – 'מקדש מלך' כרך ד' עמ' שמב) למערכת 'בטאון חב"ד':

"אין המערכת עורכת כלל את החומר ו"לדוגמא – בכמ' ע"ד צדקה – באה גם תחלת

המכ'?!?!". הכוונה לאיגרת מיום ה' ה"א תמוז תש"ו שפורסמה ב'בטאון חב"ד' גיליון שבט תשל"ג-19-20 עמ' 58-59 בענין נתינת צדקה בלילה – ומשם ב'לקוטי שיחות' כרך ט' עמ' 292 ואילך (ואח"כ ב'אגרות-קודש' כרך ב' עמ' קנב-קנד).

[ב'קובץ ליובאוויטש' ובעיקר ב'בטאון חב"ד' נתפרסמו כו"כ מכתבים וקטעי מכתבים טרם פירסומם ב'לקו"ש].

למן 'לקוטי שיחות' כרך יא (שהופיע ליו"ד שבט תשל"ו) נכתב ב'פתח דבר' של 'לקוטי שיחות': "רוב המכריע של ההוספות הם מכתבים לאנשים פרטים שהואילו בטובם למסור העתק המכתבים ע"מ [על מנת] לזכות את הרבים,

ובזה הננו פונים בבקשה נמרצה לכל מי שיש תח"י [תחת ידו] מכתבים מכ"ק אדמו"ר שליט"א שיש בהם משום תועלת לרבים (בעניני נגלה, חסידות, יר"ש, הפצת המעיינות וכו'), לשלחם (ע"מ להחזיר) ל'ועד להפצת שיחות', ע"מ להדפיסם בספרי לקו"ש. ויהיה בזה ממזכי הרבים".

בכרך י"ג הושמטה המלה "נמרצה", בכרך י"ד (וכך גם בכרכים הבאים) במקום "רוב המכריע" נכתב "חלק חשוב" (בכרך ט"ז "חלק גדול") ושוב חזרה תיבת "נמרצה"; בכרך ט"ו במקום "תועלת לרבים" נכתב "תועלת הרבים" (וכך גם בכרכים הבאים) בכרך ט"ז "חלק גדול של ההוספות" ובכרך ח"י "חלק גדול של המכתבים".

אבל השינויים הבולטים ביותר הם הגהותיו של הרבי ב'פתח דבר' של כרך ט"ו; במקום בקשה נמרצה – בקשה כפולה ומכופלת (ובמקום "ויהי בזה") ויהיו בזה,

[ולפני כן הוסיף שורה שלימה]:

ות"ח נתונה בזה לכאו"א מהם וזכות הרבים תלוי

בהם.

אוספים מכתבים

לפני הקריאה לאנ"ש – ב'פתח דבר' של ה'לקו"ש – נאספו המכתבים מאנשים פרטיים. אחד האנשים שפעל בכך היה הרה"ת ר' ישראל צבי גליצנשטיין שהעלה לימים את זיכרונותיו במכתבו להרה"ח ר' טובי' שי' בלוי (ב' אייר תשס"ו):

"באחד הימים קיבלתי פניה מה'ועד להפצת שיחות' בני. שהם החליטו, בהסכמת הרבי,

להדפיס ב'הוספות' לכרכי לקוטי שיחות, מכתבים פרטיים של הרבי לאנשים על-פי השייכות בתוכנם לפרשיות השבוע והמועדים הכלולים באותם כרכים.

"נתבקשתי לפנות, אפוא, לאנ"ש בירושלים שיואלו למסור מכתבים שקיבלו מהרבי להדפיס ולזכות בהם את הרבים.

"באותה תקופה לקבל ממישהו מכתב פרטי על-מנת להדפיסו היה קשה כקריעת-ים-סוף. הם שיגרו לי מכתב עם הסברת הענין והחלתי במלאכה, פניתי לאנ"ש אחד אחד.

"תלאות רבות עברתי. זה אומר שעליו לשקול; השני קובע – אי אפשר לתת מכתב פרטי; השלישי טען שצריך לשאול את הרבי אם מותר לפרסם וכו' וכו'.

"והנה הגעתי אליך – רט"ב – ומיד כשקראת את מכתב ה'ועד' וראית שמדובר בהפצת דברי הרבי בדפוס, נתת לי מיד תיק המכתבים האישי שלך, צילמתי המכתבים והחזרתים לך.

"וכך בעצם מ'לקוטי שיחות' כרך ט' זכית שמודפסים מכתבים של הרבי ששוגרו אליך. ובודאי נודעת שטרם ההדפסה היו המכתבים שוב למראה עיני הרבי...".

בתגובה שיגר ה'ועד' להרב טובי' בלוי שי' – את המכתב הבא (צילום) בערב ר"ח אייר תשל"ד:

"בזה הנני להודות לו על שהואיל מטובו לשלוח לנו ע"י התמים י. גליצנשטיין את מכתבי כ"ק אד"ש שישנם תח"י, וכפי שכותב נמצאים אצל כת"ר עוד כמה מכתבים, הננו לבקשו שבאם יש בהם איזה ענין שאפשר להדפיסם שיואל נא מטובו לשלוח לנו, וכמו"כ באם יש לו ידידים ומכירים שיש להם אוצר מכתבי כ"ק אד"ש שישפיע עליהם לשלוח ע"מ להחזיר וכו', ורק להפיצם בספרי "לקו"ש של כ"ק אדמו"ר שליט"א. כהכרת תודה הננו מצרפים עבורו הקונטרס "תשובות וביאורים" לכ"ק אדמו"ר שליט"א שיצ"ל ז"ע.

"הדו"ש ומברכו בברכת כט"ס, 'והצלחה בעבוה'ק, שנ"ז י"א חאנין,

"נ.ב. באם אין בזה משום טרחא יתירה אם באפשרותו לשלוח לנו העתק ממה שכתב לו כ"ק אד"ש בהנוגע ל'כללי רש"י. ותודה מראש".